

Yttrande över betänkandet Samhället mot skolattacker (SOU 2023:28)

Autism Sverige överlämnar härmed sitt yttrande över ovan rubricerat betänkande. Vi arbetar för att skapa bättre levnadsvillkor för personer med autism. Vår vision är ett samhälle där alla kan delta, där personer med autism möts med respekt och har bra livskvalitet genom hela livet. Förbundet representerar omkring 19.000 medlemmar och bland dessa finns personer med egen funktionsnedsättning, närstående och personer som är yrkesverksamma inom området.

Allmänna synpunkter

I delbetänkandet nämns att personer med autismspektrumtillstånd är överrepresenterade bland ensamagerande gärningspersoner. Autism Sverige vill förtydliga och noga understryka att det inte går att visa att autism i sig orsakar våldsbrott. Forskning har inte kunnat påvisa någon generell förhöjd risk för våldsbrott vid autism. Svensk och internationell forskning visar att när personer med autism ändå begår våldsbrott finns andra riskfaktorer med i bilden. Det är i stort sett samma faktorer som påverkar risken för våldsbrott oavsett om en person har autism eller inte. Det kan bland annat handla om överlappande psykiatriska diagnoser och socioekonomisk utsatthet.¹²

I olika sammanhang förekommer ibland felaktiga antaganden om en koppling mellan autism och våldsbrott. Sådana antaganden, och de föreställningar de genererar, får skadliga effekter för personer med autism och deras närstående. Mot bakgrund av detta ser Autism Sverige positivt på att det tas ett helhetsgrepp kring kunskapsspridning och ansvarsfördelning i det förebyggande arbetet mot skolattacker. Det bör bidra till en minskad risk att sådana föreställningar får fäste och spridning.

Autism Sverige vill också understryka vikten av det förebyggande arbetet mot ungas psykiska ohälsa på en generell nivå. Psykiska och psykosociala faktorer, så som utsatthet för mobbning och kränkningar, upplevd marginalisering och depressiva symtom, är enligt forskning förknippat med en ökad risk att begå våldshandlingar. I Sverige ser vi en oroväckande trend med ökande psykisk ohälsa bland unga. Det reaktiva, och i viss mån förebyggande, individriktade arbetet behövs. Samtidigt måste ökade resurser avsättas för att vända den negativa trenden och för att skolan ska ges förutsättningar att utgöra en skyddsfaktor i fråga om ungas psykiska hälsa.

¹ Heeramun, Magnusson, Hellner Gumpert, Granath, Lundberg, Dalman, Rai. *Autism and Convictions for Violent Crimes: Population-Based Cohort Study in Sweden. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry. Volume 56, Issue 6, 2017.*

² Collins J, Horton K, Gale-St Ives E, Murphy G, Barnoux M. *A Systematic Review of Autistic People and the Criminal Justice System: An Update of King and Murphy (2014). J Autism Dev Disord. 2022 May 30. doi: 10.1007/s10803-022-05590-3. Epub ahead of print. PMID: 35637365.*

Synpunkter på utredningens förslag

Autism Sverige tillstyrker förslaget om att ge det nationella centrumet mot våldsbejakande extremism (CVE) i uppdrag att vara en central stödfunktion med möjlighet att ge kunskapsstöd även i individärenden, med förbehållet att det också säkerställs att CVE besitter nödvändig kompetens om autism och andra funktionsnedsättningar. Med hänvisning till ovan anförda resonemang, om felaktiga antaganden om orsakssamband mellan autism och risken att begå våldshandlingar, går det att peka på ett sådant behov. Autism Sverige ser gärna att Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) får uppdraget av regeringen att stödja CVE med sådan kunskap.

Autism Sverige tillstyrker också förslaget om att ge det nationella centrumet mot våldsbejakande extremism uppdraget att tillsammans med Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten ta fram ett metodstöd för skolväsendets förebyggande arbete mot skolattacker. Ett robust metodstöd som bottnar i vetenskap och beprövad erfarenhet möjliggör för ökad systematik och struktur i detta arbete. Det kan också antas öka den samlade kunskapen om olika riskfaktorer kopplade till skolattacker. Autism Sverige delar utredningens bild av att detta kan minska risken att personer med autism misstänkliggörs på felaktiga grunder.

Autism Sverige har inget att invända mot förslagen som rör reglering av sekretess och personuppgiftshantering, men vill kommentera förslagen enligt följande: det kan inte helt uteslutas att det finns en risk att personer med autism i större utsträckning än andra kommer att utsättas för intrång i den personliga integriteten, men den risken bör vara avhängig kompetensen hos de som hanterar de uppgifter som inkommer. I vissa enskilda fall kan uppgifter om en autismdiagnos vara helt ovidkommande och i andra fall kan sådana uppgifter vara nödvändiga för att förstå en individs problematik eller för att kunna ge ett ändamålsenligt stöd i frågor om hur individen ska bemötas och hjälpas. Det viktiga är att sådana uppgifter hanteras varsamt och att stereotypa föreställningar om olika funktionsnedsättningar inte tillåts påverka hanteringen av de uppgifter som inkommer.

Stockholm enligt ovan

Camilla Rosenberg

Förbundsordförande

Johanna Carnvik Schöier

Intressepolitisk utredare